

INVASIVE ARTER OG GMO'ER

NYE TRUSLER MOD NATUREN

Titel: Invasive arter og GMO'er – nye trusler mod naturen. Temarapport nr. 1, 2001, Naturrådet

Udgiver: Naturrådet
Frederiksborggade 15, 1360 København K.
Tlf.: 3395 5790
Fax: 3395 5798

E-mail: naturraadet@naturraadet.dk
Internet: www.naturraadet.dk

Redaktion: Ole Hamann, Jette Baagøe (fra Naturrådet), Inger R. Weidema, Pelle Andersen-Harild (fra sekretariatet).

Bedes citeret: Naturrådet 2001. Invasive arter og GMO'er – nye trusler mod naturen. Temarapport nr. 1.

Oplag: 1000 eks. 1. oplag, marts 2001

ISBN: 87-601-8939-8

ISSN: 1399-99-5839

Forsidefoto: Biofoto/Anders Tvevad

Tegninger: Jens Gregersen

Grafisk tilrettelæggelse:
Mediefabrikken, Maja Honoré

Tryk: Special-Trykkeriet Viborg

Papirkvalitet: 115 gr. G-print

Sideantal: 188

Pris: 150,-

Købes hos:
Miljøbutikken
Læderstræde 1-3, 1201 København K.
Tlf.: 3395 4000
Fax: 3392 7690
E-mail: butik@mem.dk

Publikationen kan desuden læses på Naturrådets hjemmeside. Publikationen må citeres med kildeangivelse.

Kort om Naturrådet

Naturrådet er en uafhængig institution nedsat af miljø- og energiministeren.

Rådet skal være med til at sætte dagsordenen for debatten om bæredygtig udnyttelse og udvikling af naturen og landskabet, og bidrage til at disse emner får en mere synlig placering i samfundsdebatten.

Rådet beskæftiger sig med tværgående og principielle emner og problemer i relation til natur- og planlægningsområdet. Dvs. emner inden for naturbeskyttelsesloven, planloven, råstofloven, skovloven, jagt- og vildtforvaltningsloven, samt mere tværsektorielle problemstillinger i relation til naturforvaltning og planlægning.

Naturrådets rolle er, at tænke langsigtet og på et fagligt grundlag indenfor den række af natur- og miljøproblemer, der præger dagens Danmark.

Naturrådets fokus er på Danmark, men da langt de fleste natur- og miljøaspekter har en international dimension, samarbejder Naturrådet med en række natur- og miljøråd i Europa.

De fire naturvismænd

Som de første vismænd (M/K) blev i 1998 udpeget: Professor Peder Agger, Roskilde Universitetscenter (fmd.) Direktør Jette Baagøe, Jagt- og Skovbrugsmuseet Professor Ole Hamann, Københavns Universitet Professor Jørgen Primdahl, Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole.

Repræsentantskabet

Som baggrundsgruppe for Naturrådet er der udpeget et repræsentantskab med 40 medlemmer fra myndigheder, erhvervs- og interesseorganisationer samt den videnskabelige verden. Der afholdes møde med repræsentantskabet mindst en gang om året.

Naturrådets sekretariat

Naturrådet betjenes af et sekretariat, for tiden bemanded med 5 fastansatte og 3 projektmedarbejdere.

Navne og adresser

Sekretariatschef: John Holten-Andersen
Sekretær: Anni Bach
Faglige medarbejdere: Pelle Andersen-Harild, Thomas Nicolai Pedersen, Ellen Hjorth Petersen, Hanne Stensen Christensen, Esben Tveterås Tind, Inger Ravnholt Weidema.

Naturrådet

Frederiksborggade 15, 1360 København K
Tlf. 33 95 57 90, Fax 33 95 57 98
E-mail: naturraadet@naturraadet.dk
Hjemmeside: <http://www.naturraadet.dk>

INDHOLDSFORTEGNELSE

5	Forord
6	Sammenfatning
14	Bioinvasioner - et globalt problem <i>af Ole Hamann</i>
26	Biologisk invasion i Danmark - en oversigt <i>af Jette Baagøe & Inger Weidema</i>
38	Nye arter i danske farvande <i>af Jørgen Knudsen</i>
48	Introduktion af arter til de ferske vande <i>af Frank Jensen</i>
58	Floraforfalskning - introduktion af planter <i>af Gitte Calov</i>
68	Reintroduktion og genindvandring af pattedyr, fugle, padder og krybdyr <i>af Hans Baagøe</i>
80	Biologisk bekæmpelse - naturvenlig introduktion? <i>af Jørgen Eilenberg</i>
88	Spredning af gener - en biologisk invasion med store naturkonsekvenser <i>af Rikke Bagger Jørgensen</i>
100	Naturkonsekvenser af landbrugets anvendelse af GMO'er <i>af Beate Strandberg & Jørgen Axelsen</i>
108	De transnationale selskabers bioteknologiske imperialisme <i>af Knud Vilby</i>
120	Risikovurdering af GMO'er - "sound science" eller forsigtighedsprincippet? <i>af Jesper Toft</i>
130	Kontrol og risiko <i>af John Holten-Andersen</i>
140	Bioinvasion - en evolutionær, økologisk og kulturel trussel <i>af Claus Emmeche</i>
152	Natursyn og naturopfattelser <i>af Karsten Schnack</i>
162	Hvad naturen dog siger - Et moderne eventyr om bioinvasion og moral <i>af Christian Coff</i>
170	Retlig regulering vedrørende bioinvasion og GMO <i>af Helle Tegner Anker</i>
182	Naturrådets anbefalinger
186	Informationer på Internettet
188	Forfatterne adresser

FORORD

Naturrådet ønsker med denne rapport at belyse et væsentligt, men i høj grad overset problem for dansk natur. Introduktion af fremmede organismer sker i stadig stigende tal overalt på kloden og også herhjemme. Stigningen skyldes især den øgede handel og samfærdsel. Med introduktionen følger faren for, at de nye organismer spreder sig på den oprindelige flora og faunas bekostning. Det er set mange steder rundt om i verden og også i Danmark. Dette fænomen har i den internationale litteratur fået betegnelsen "bioinvasion".

Bioinvasionen har mange fremtrædelsesformer. Vi taler om bioinvasion, når nye arter indslæbes eller indføres af mennesker, og udkonkurrerer eller ændrer den oprindelige flora og fauna. Men vi taler også om bioinvasion, når nye genetiske modificerede organismer har samme negative effekt. Naturrådet opfatter med andre ord genetisk modificerede organismer (GMO'er) på linie med nye arter, der indslæbes eller indføres og mener således, at de med hensyn til konsekvenser for naturbeskyttelsen kan betragtes som introducerede organismer.

I 1992 tiltrådte Danmark "Konventionen om Biologisk Mangfoldighed" (Rio-konventionen). Denne konvention indeholder bestemmelser om både GMO'er og introducerede organismer.

Bestemmelserne har til hensigt at sikre den hjemmehørende flora og fauna, både når det gælder sikring af levestederne, og når truslerne er mere diffuse og snigende, som det er tilfældet med bioinvasionen.

Naturrådet ønsker med denne rapport at rette opmærksomheden mod de nye trusler for bevaringen af den biologiske mangfoldighed, som stille og ubemærket er ved at blive også et dansk problem.

Næst efter tabet af levesteder, kan bioinvasionen blive den alvorligste trussel mod den biologiske mangfoldighed. Derfor er det vigtigt at tage bioinvasion alvorligt nu.

Alt dette gøres der rede for og diskuteres i de efterfølgende artikler. Jeg vil her benytte lejligheden til at takke forfatterne. Alle har de med omhu leveret deres faglige bidrag og med entusiasme deltaget i den diskussion, som vi hermed håber fortsætter i naturforvaltningen og i samfundet i øvrigt.

17. november 2000

Peder Agger
Formand for Naturrådet

Vandrefalk i død Elm. I 1978 kom elmesygen til Danmark. Den skyldes en svamp, der spredtes af Elmebarkbillen. Elmesygen stammer fra Østasien og kom til Europa omkring århundredskiftet, hvor den blev konstateret i Holland i 1919. Fra Europa spredte den sig til Nordamerika. Her udviklede svampen sig til en mere aggressiv form, der udryddede en masse elmetræer. De døde Elme blev udbudt til salg og blev bl.a. eksporteret til England, hvor den nye aggressive elmesyge blev konstateret i 1965. Derfra spredte den sig til resten af Europa. I Danmark huserer elmesygen overalt.